

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΑΚΧΑΡΩΔΗ ΔΙΑΒΗΤΗ
ΠΡΩΤΗ Δ.Ε.Β.Ε.

Επιστημονική Ημερίδα για
Διαιτολόγους - Διατροφολόγους,
Νοσηλευτικό και Παραϊατρικό Προσωπικό
Σακχαρώδης Διαβήτης:
Ένα σύγχρονο πρόβλημα υγείας

«Η οικογένεια και η φιλία στην ζωή των παιδιών με Σακχαρώδη Διαβήτη»

Ουζούνη Αποστολίνα

Νοσηλεύτρια, MSc, Α' Παθολογική Κλινική, Π.Γ.Ν. ΑΧΕΠΑ Θεσ/νίκη

Οικογένεια

Οι πλησιέστεροι σε ένα άτομο με διαβήτη είναι τα μέλη της οικογένειας:

- Βοηθούν στις καθημερινές απαιτήσεις
- Συμβουλεύουν και επηρεάζουν γύρω από θέματα διαχείρισης της νόσου
- Οικογένεια: μοντέλο συμπεριφοράς για την υγεία

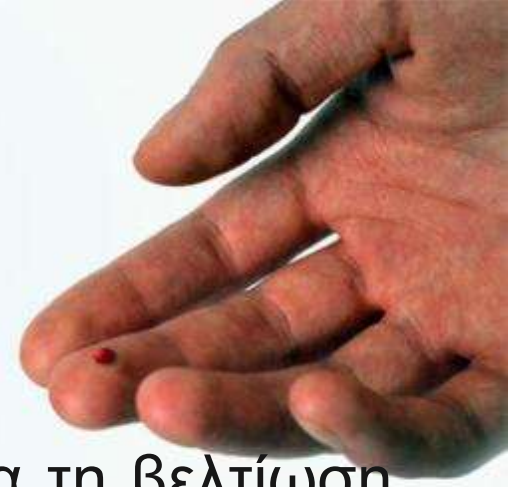
Ωστόσο, τα ψυχολογικά οφέλη / βάρη της οικογένειας έχουν βρεθεί ότι επηρεάζουν άμεσα την κατάσταση της υγείας, συμπεριλαμβανομένου του μεταβολικού ελέγχου.

Σε περιπτώσεις όπου η πορεία του διαβήτη δεν βελτιώνεται ο φροντιστής αισθάνεται την αποτυχία. Η αίσθηση απογοήτευσης και η αποτυχία μεταφέρονται από τον φροντιστή προς το παιδί με ΣΔ.

Η νεολαία θυμώνει με την οικογένεια και την κατηγορεί για την έκβαση της νόσου. Νιώθει πίεση και αρνείται τη βοήθεια.

Μελέτες

- ❑ Οι γονείς αποτελούν μέσο παρέμβασης για τη βελτίωση του ΣΔ
- ❑ Η θετική επέμβαση των γονιών, όπως και πολλοί ακόμη παράγοντες (π.χ. εκπαίδευση), βελτίωσε τη HbA1c 42% των νοσούντων
- ❑ Οι έφηβοι συνήθως θεωρούν τους εαυτούς τους ικανούς και αυτόνομους

Μελέτη

- ❑ 20 οικογένειες με παιδιά με ΣΔΤ1
- ❑ δύο ομάδες→ Ο-ομάδα: παιδιά με άριστο γλυκαιμικό έλεγχο, Ρ-ομάδα: παιδιά με φτωχό γλυκαιμικό έλεγχο
- ❑ Οι γονείς της Ρ-ομάδας έδειξαν ↓ συμμετοχή στη φροντίδα της νόσου και δεν σεβόταν την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα των παιδιών
- ❑ Οι μητέρες της Ρ-ομάδας ήταν δυσαρεστημένες με τη στήριξη των συζύγων
- ❑ Τα παιδιά της Ρ-ομάδας συμμετείχαν ελάχιστα έως καθόλου στη διαχείριση του διαβήτη
- ❑ Οι πατέρες εμφάνισαν δυσκολίες στο να ενεργούν ως αυτόνομες πηγές υποστήριξης στις συζύγους τους

Μελέτες

- ❑ Η ανάληψη ευθυνών των γονιών για τη διαχείριση του διαβήτη έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση άγχους τόσο στους ίδιους τους γονείς όσο και στα παιδιά
- ❑ Η ηλικία των γονέων και η οικογενειακή δομή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη φροντίδα του ΣΔ τόσο από τους ίδιους τους εφήβους όσο και από τους γονείς
- ❑ Οι έφηβοι αναφέρουν ότι αισθάνονται πιο κοντά στις μητέρες τους, περνούν περισσότερο χρόνο μαζί τους και επικοινωνούν καλύτερα

↕ HbA1c μελέτη

- ❑ Παιδιά με ↑ HbA1c: ενοχλημένα από την παρουσία των γονιών. Εκνευρίζονται με τις τακτικές υπενθυμίσεις των γονιών για μετρήσεις και χορήγηση ινσουλίνης
- ❑ Παιδιά με ↓ HbA1c: η οικογένεια τους υποστηρίζει και ο διαβήτης βελτίωσε τη μεταξύ τους σχέση
- ❑ Οι περισσότεροι έφηβοι αναφέρουν πως η παρουσία της μητέρας είναι ισχυρότερη σε σχέση με του πατέρα

Παρουσία γονέων-μελέτες

Έρευνα:

- Δύο ομάδες: μία ομάδα με παιδιά χωρίς πατρική παρουσία και μία με πατρική παρουσία

Αποτελέσματα: οι έφηβοι χωρίς πατέρα είχαν καλύτερη προσκόλληση και συμμετοχή στη θεραπευτική αγωγή και οι έφηβοι και με τους δύο γονείς ανέφεραν σημαντικά μεγαλύτερη υποστήριξη από τη μητέρα

Παρουσία γονέων-μελέτες

- ❑ Οι μητέρες καβγαδίζουν συχνότερα με τους εφήβους από ότι οι πατέρες. Οι διαφωνίες για το ποιος είναι αρμόδιος για τα καθήκοντα του διαβήτη συνδέονται με φτωχότερο μεταβολικό έλεγχο
- ❑ Πολλοί γονείς αρνούνται να παραδώσουν τα ινία της διαχείρισης ενώ άλλοι αισθάνονται την ανάγκη να καθοδηγήσουν το παιδί να γίνει ανεξάρτητο μέσα από την ανάθεση αρμοδιοτήτων.

Μελέτες

- ❑ Diabetes Family Behavior Checklist (DFBC): Παιδιά στην προεφηβεία εμφανίζουν καταθλιπτικά συμπτώματα από την πίεση των γονιών → επιδείνωση μεταβολικού ελέγχου
- ❑ Οι γονείς μέσα από παρεμβάσεις (έλεγχος, διατροφή, άσκηση, επικοινωνία, ψυχολογική υποστήριξη) αποτελούν μέσο για την ευεξία των εφήβων και παρέχουν βάσεις για σωματική και ψυχική υγεία
- ❑ DSSQ-Family Version: Η εκπαίδευση των γονέων με στόχο να μάθουν τεχνικές υποστήριξης μπορεί να έχει άμεση επιρροή στην αυτονομία, την ψυχική υγεία και την τήρηση της φαρμακευτικής αγωγής

Μελέτη στην Ελλάδα

- 56 παιδιά
- Μ.Ο. ηλικίας: 14,5 έτη

Αποτελέσματα:

- Οι βαρύτεροι ερωτώμενοι νιώθουν λιγότερο υποστηριγμένοι από την οικογένειά τους
- Οι ερωτώμενοι που λαμβάνουν περισσότερες μονάδες ινσουλίνης νιώθουν λιγότερο υποστηριγμένοι
- Οι ερωτώμενοι που κάνουν τις περισσότερες μετρήσεις νιώθουν λιγότερο υποστηριγμένοι και εφαρμόζουν σπανιότερα σωστό πλάνο διατροφής
- Οι λιγότερο ψυχολογικά υποστηριγμένοι έφηβοι ανέφεραν περισσότερες οικογενειακές συγκρούσεις
- Τα παιδιά με ↓ HbA1c αναφέρουν καλές οικογενειακές σχέσεις
- Οι μικρότεροι σε ηλικία λαμβάνουν μεγαλύτερη υποστήριξη από τους γονείς

Φίλοι

Οι φίλοι στη ζωή των παιδιών διαδραματίζουν τεράστιο ρόλο.

Οι γονείς προσφέρουν περισσότερη βοήθεια στα παιδιά αναφορικά με τη διαχείριση του διαβήτη (ενέσεις, γεύματα, μετρήσεις), οι φίλοι παρείχαν περισσότερη συναισθηματική υποστήριξη από ότι η οικογένεια.

Μελέτη Α'

- Δύο ομάδες παιδιών:

Στη μία ομάδα ήταν παιδιά με ΣΔτ1 και οι φίλοι τους και στην άλλη ομάδα παιδιά χωρίς ΣΔτ1

Αποτελέσματα:

- Και οι δύο ομάδες είχαν φίλους, απλά η ομάδα με τα παιδιά χωρίς ΣΔτ1 είχε και φίλους διαφορετικού φύλου
- Και οι δύο ομάδες εμφάνισαν παρόμοια επίπεδα φιλικής υποστήριξης αλλά η υποστήριξη αυξανόταν στα κορίτσια χωρίς ΣΔτ1 με την πάροδο του χρόνου
- Οι αρνητικές σχέσεις προέβλεπαν φτωχό γλυκαιμικό έλεγχο και επιδείνωση αυτού

Μελέτη Β'

- 74 έφηβοι
- 11-18 ετών
- φίλοι με συνομηλίκους με ΣΔτ1

Στόχος: να μελετηθεί η υποστηρικτική συμπεριφορά των φίλων

- Τα κορίτσια ανέφεραν περισσότερη υποστήριξη από τις φίλες τους για τον έλεγχο της γλυκόζης του αίματος και τα συναισθήματα
- Η υποστήριξη από τους φίλους είχε σχέση με τον έλεγχο της γλυκόζης του αίματος

Μελέτη Γ'

>50% νεοδιαγνωσθέντων παιδιών και εφήβων με διαβήτη δεν μιλούσαν για τη νόσο

>1/3 πίστευαν ότι οι συνομήλικοί τους θα τους ήθελαν λιγότερο αν γνώριζαν για τον διαβήτη τους

Μελέτη Δ'

- 21 έφηβοι και οι φίλοι τους
- Παρεμβάσεις: εκπαίδευση, ψυχολογική υποστήριξη, δραστηριότητες

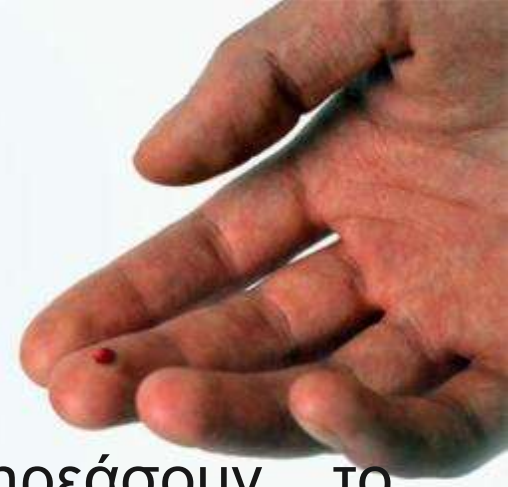
Αποτελέσματα: οι έφηβοι και οι φίλοι τους απέδειξαν ↑ επίπεδα γνώσης σχετικά με τον διαβήτη και την υποστήριξη, ενώ οι φίλοι παρουσίασαν βελτιωμένη αυτοαντίληψη

Χρήσιμες πληροφορίες

- www.beyondtype1.org
The friends & family guide to Type 1 Diabetes
- www.joslin.org
Friends, Dating and Diabetes
- www.diabetes.org.uk
Telling your friends
- www.friendswithdiabetes.org
Let friends with diabetes be yours!
- www.kidshealth.org
My Friend Has Diabetes. How Can I Help?

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πολλοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν το μεταβολικό έλεγχο (π.χ. ορμονικές αλλαγές, διατροφή κ.α.), ωστόσο οι γονικές σχέσεις και η παρουσία των φίλων στη διαχείριση και φροντίδα του ΣΔ είναι κεντρικής σημασίας.

Η εκπαίδευση και η ενημέρωση τόσο των νοσούντων όσο και των υπόλοιπων μελών της οικογένειας και φίλων θα βοηθήσει το παιδί να μην παρουσιάσει ή έστω να αντιμετωπίσει τα διάφορα προβλήματα που μπορεί να παρουσιαστούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Armstrong, B., Mackey, E. R., Streisand, R. (2011). Parenting Behavior, Child Functioning, and Health Behaviors in Preadolescents With Type 1 Diabetes. *Journal of Pediatric Psychology*, 36 (9), 1052–1061.
- Bearman, K. J., La Greca, A. M. (2001). Assessing Friend Support of Adolescents' Diabetes Care: The Diabetes Social Support Questionnaire-Friends Version. *Journal of Pediatric Psychology*, 27 (5), 417-428.
- Berg, C. A., Wiebe, D. J., Beveridge, R. M., Palmer, D. L., Korbel, C. D., Upchurch, R., Swinyard, M. T., Lindsay, R., Donaldson, D.L. (2007). Mother-child appraised involvement in coping with diabetes stressors and emotional adjustment. *Journal of Pediatric Psychology*, 32, 995–1005.
- Butner, J., Berg, C. A., Osborn, P., Butler, J. M., Godri, C., Fortenberry, K. T., Barach, I., Le H., Wiebe, D. J. (2009). Parent-Adolescent Discrepancies in Adolescents' Competence and the Balance of Adolescent Autonomy and Adolescent and Parent Well-Being in the Context of Type 1 Diabetes. *Developmental Psychology*, 45(3), 835–849.
- Daddis, C., Smetana, J. (2005). Middle-class African American families' expectations for adolescents' behavioral autonomy. *Child Development*, 29, 371–381.
- Fitzpatrick, S.L., Schumann, K. P., Hill-Briggs, F. (2013). Problem solving interventions for diabetes self-management and control: A systematic review of the literature. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 100, 145-161.
- Goldberg, A. & Wiseman, H. (2014). Parents' Sense of Coherence and the Adolescent's Health and Emotional and Behavioral Adjustment: The Case of Adolescents With Diabetes. *Journal of Pediatric Nursing*, 29, 15–21.
- Greco, P., Pendley, J. S., McDonell, K., Reeves, B. (2001). A Peer Group Intervention for Adolescents With Type 1 Diabetes and Their Best Friends. *Journal of Pediatric Psychology*, Volume 26, Issue 8, 1 December 2001, Pages 485–490, <https://doi.org/10.1093/jpepsy/26.8.485>
- Hanson, C. L., Henggeler, S. W., Rodrigue, J. R., Burghen, G. A., Murphy, W. D. (1988). Father-Absent Adolescents with Insulin Dependent Diabetes Mellitus: A Population at Risk? *Journal of Applied Developmental Psychology*, 9, 243-252
- Harris, A. M. (2006). The Family's Involvement in Diabetes Care and the Problem of 'Miscarried Helping'. Business Briefing: European Endocrine Review.
- Helgeson, V. S., Reynolds, K. A., Escobar, O., Siminerio, L. M., Becker, D. J. (2007). The Role of Friendship in the Lives of Male and Female Adolescents: Does Diabetes Make a Difference? *Journal of Adolescent Health*, 40, 36–43.
- Jacobson, A. M., Hauser, S. T., Wertlieb, D., Wolfsdorf, J., Orelans, J., & Vieyra, M. (1986). Psychological adjustment of children with recently diagnosed diabetes mellitus. *Diabetes Care*, 9, 323 -329.
- La Greca, A. M., Auslander, W. F., Greco, P., Spetter, D., Fisher, E. B., Santiago, J. V. (1995). I Get by with a Little Help from my Family and Friends: Adolescents' Support for Diabetes Care. *Journal of Pediatric Psychology*, 20 (4), 449-476.
- Law, G. U., Walsh, J., Queralt, V., Nouwen, A. (2013). Adolescent and parent diabetes distress in type 1 diabetes: The role of self-efficacy, perceived consequences, family responsibility and adolescent–parent discrepancies. *Journal of Psychosomatic Research*, 74, 334–339.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Leonard, B. J., Jang, Y. P., Savik, K., Plumbo, P. M., Christenson, R. (2002). Psychosocial factors associated with levels of metabolic control in youth with type 1 diabetes. *Journal of Pediatric Nursing*, 7, 28–37.
- Lewandowski, A. & Drotar, D. (2007). The Relationship between Parent-Reported Social Support and Adherence to Medical Treatment in Families of Adolescents with Type 1 Diabetes. *Journal of Pediatric Psychology*, 32 (4), 427-736.
- Ouzouni, A., Galli-Tsinopoulou, A., Kazakos, K., Dimopoulos, E., Kleisarchaki, AN., Mouzaki, K., Lavdaniti, M. (2018). The Intervention of Parents in Supporting of Diabetes Type 1 in Adolescents. *Materia Sociomedica*, 30(2), 98-102. doi: 10.5455/msm.2018.30.98-102.
- Ryden, O., Johnsson, P., Nevander, L., Sjoblad, S., Westbom, L. (1993). Cooperation between relations to metabolic parents in caring for diabetic children: control and parents' field-dependence-independence. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 20, 223-229.
- Tabasi, H. K., Madarshahian, F., Nikoo, M. K., Hassanabadi, M.,Mahmoudirad, G. (2014). Impact of family support improvement behaviors on anti diabetic medication adherence and cognition in type 2 diabetic patients. *Journal of Diabetes & Metabolic Disorders*, 13, 113.
- Wennick, A., Lundqvist, A., Hallström, I. (2009). Everyday Experience of Families Three Years after Diagnosis of Type 1 Diabetes in Children: A research paper. *Journal of Pediatric Nursing*, 2 (3), 222-230.
- Zhang, L., Elli, D. A., Naar-King, S., Moltz, K., Carcone, A. I., Dekelbab, B. (2015). Effects of Socio-Demographic Factors on Parental Monitoring, and Regimen Adherence Among Adolescents with Type 1 Diabetes: A Moderation Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 1-13.
- La Greca, A. M., Auslander, W. F., Greco, P., Spetter, D., Fisher, E. B., Santiago, J. V. (1995). I Get by with a Little Help from my Family and Friends: Adolescents' Support for Diabetes Care. *Journal of Pediatric Psychology*, 20 (4), 449-476.
- Law, G. U., Walsh, J., Queralt, V., Nouwen, A. (2013). Adolescent and parent diabetes distress in type 1 diabetes: The role of self-efficacy, perceived consequences, family responsibility and adolescent–parent discrepancies. *Journal of Psychosomatic Research*, 74, 334–339.
- Leonard, B. J., Jang, Y. P., Savik, K., Plumbo, P. M., Christenson, R. (2002). Psychosocial factors associated with levels of metabolic control in youth with type 1 diabetes. *Journal of Pediatric Nursing*, 7, 28–37.
- Lewandowski, A. & Drotar, D. (2007). The Relationship between Parent-Reported Social Support and Adherence to Medical Treatment in Families of Adolescents with Type 1 Diabetes. *Journal of Pediatric Psychology*, 32 (4), 427-736.
- Ryden, O., Johnsson, P., Nevander, L., Sjoblad, S., Westbom, L. (1993). Cooperation between relations to metabolic parents in caring for diabetic children: control and parents' field-dependence-independence. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 20, 223-229.
- Tabasi, H. K., Madarshahian, F., Nikoo, M. K., Hassanabadi, M.,Mahmoudirad, G. (2014). Impact of family support improvement behaviors on anti diabetic medication adherence and cognition in type 2 diabetic patients. *Journal of Diabetes & Metabolic Disorders*, 13, 113.
- Wennick, A., Lundqvist, A., Hallström, I. (2009). Everyday Experience of Families Three Years after Diagnosis of Type 1 Diabetes in Children: A research paper. *Journal of Pediatric Nursing*, 2 (3), 222-230.
- Zhang, L., Elli, D. A., Naar-King, S., Moltz, K., Carcone, A. I., Dekelbab, B. (2015). Effects of Socio-Demographic Factors on Parental Monitoring, and Regimen Adherence Among Adolescents with Type 1 Diabetes: A Moderation Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 1-13.

Ευχαριστώ πολύ

